

חסביב לשולחן

המקור בפרשה: ואם נפש אחת תחטא וכו'
בעשותה (ד' כ"ז), שבת צ"ב ב'.

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא הפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

אוי לספינה שאבד קברניטה

יחד עם כלל ישראל, רבנו ותלמידיהו, אבלים כואבים ודואבים את הסתלקותו לשמי רום של רשכבה"ג מאורן של ישראל, עמוד האש ההולך לפני המחנה, הרועה הנאמן, גאון ישראל ועוזו

כ"ק רבינו הקוה"ט מויזניץ זיע"א

אוי מי יתן לנו תמורתו תורה תורה חגרי שק

חשכו המאורות, כבה נר המערבי, עטרת ישראל ותפארתו, שריד לדור דעה ממקימי עולה של תורה בארץ ישראל שלאחר החורבן הנורא, עזבנו לאנחות.

אין מילים לתאר את גדלותו של רבינו עט"ר זיע"א מויזניץ, את גאונותו המפולגת בתורה את התמדתו ושקידתו שהיו לשם דבר משחר טל ילדותו ואת שגב עבודת הקודש, התמסרותו לחינוך ילדי ישראל, לאוקמי שכנתא מעפרא, למען כבוד שמו יתברך ויתעלה.

מלך בתפארתו הייתה חזות פני קודשו של רבינו זיע"א, כולו אומר הדר וכתר תורה וכתר שם טוב על ראשו תדיר.

זכיתי אני הקטן והדל להסתופף בצילו והעיניים דומעות והלב ממאן להיפרד, ממאן להאמין ולהתנחם מגודל האבידה. איה סופר ואיה שוקל, בדורינו היתום, אשר ימלא חסרון זה, איה נושא ונותן מנהיג ומדריך.

איה שוקל וסופר הדקות והעינים, המנינים והימים, בדרבון תמידי בלבת אש קודש שלא לאבדו לריק, לנצלו ללימוד תורה ולעבודת ד', איה הקול השואג מנהמת לב להתחזקות תמידית ביראת שמים, בשמירת עינים, בשמחת וחדוות עשיית המצוה עם ההכנה המוח והלב רמ"ח האיברים ופס"ה הגידים.

ואנו אין לנו אלא שלא לאבד לרגע את מורשתו אשר הנחיל את אשר ציווה לדורות ואת אשר החזיר בנו תדיר, לשקוד על התורה, להגות בספרי המוסר, להיות עבד נאמן לקודשא בריך הוא ולהתייגע ולעמול על דרך בעבודת ד' העולה למעלה ואינה פוסקת ואינה דועכת אלא שלהבת אש השואפת גבוה ומתחברת לעולמות עליונים.

ומי יתן וזנכה לצעוד בדרכו, להיות לעד תלמידו ובכל דרכינו לידע את המעשה אשר נעשה ואת הדרך נלך בה.

ככאב ודמע
מנה צחק חזון
1916, 1917

כמו"כ סיפר בנו הגדול כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א: שמעתי מהגר"מ שנעבאלג ממנציסטר, שלמד עם אדמו"ר זי"ע בישיבת דו"ץ הדמשק אליעזר זצ"ל בוויזניץ, וסיפר לי שאדמו"ר זי"ע למד בהתמדה במשך שעות ארוכות עד השעות הקטנות של הלילה, ולא משום שהיה גיבור כח במיוחד ולא היה נזקק לשינה, אלא שלגודל אהבת התורה היוקדת בקרבו, אינו היה מסוגל להתנתק מן הגמרא.

עוד שח כ"ק אדמו"ר שליט"א: דודי שליט"א ממאנסי למרות שהיה מפורסם בהתמדתו, התבטא באזני, כי הינו מקנא באבי הק' על כח ההתמדה שלו עכ"ד (הוי"ד בספר 'ובחרת בחיים').

היה זה ביום י"א אייר, יומא דהילולא של הר"ה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זצ"ל, באותו יום נכנס הר"ה"ק אמרי חיים זצ"ל לבית המדרש ופניו אש להבה, ואמר בלשון הקודש: "היום העמוד הוא שלי" (לכבוד האי"צ של זקינו) והבערה להבה יצאה בתפילה נלהבת ביקוד אש קודש.

באותו היום מסר בנו כ"ק מרן רבינו זי"ע את שיחת המוסר השבועית לבני הישיבה, אותה פתח בדברים אלו:

"כולכם ראיכם את התלהבותו של אבי הק' בהאי יומא רבה. ואני אמשיך ואומר משמעותו של יום זה מהי, כפי שכתב בעל ההילולא בספרו הק' זרע קודש (פרי תרומה ד"ה ועשו ארון):
"ועיקר החסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה".

וכך כותב רבינו ממרחקים לתלמידיו:

"אשרי חלקכם וגורלכם שהנכם זוכים לישוב באהלה של תורה וחסידות, ולהרגיש מתיקות וחיות ושמחה – להיותכם דבוקים בחיי החיים ע"י התמדתכם בתורה הק', כי זה כל האדם, אין שום חיות בעולם חוץ מזה!" (שם).

את זאת דרש רבינו זי"ע ללא הרף מתלמידיו וחסידיו, לא לבטל את הזמן בהבלים אלא לנצלו ללימוד התורה, ומרגלא בפומיה "עשה לך שרף" – עשייה אותיות שע"ה – די צייט זאל דיר ברענען!

ולא הסתפק באמירת מוסר אלא היה להם לדוגמא אישית ולספר מוסר חי.

כה יתן ה' וכה יוסיף, שנוכה אף אנו להידבק ולו במשהו במידת התמדתו בתורה, שלא גרעו ולא החסירו מעבודתו הקדושה בכל התחומים ובכל העינים, הן בתפילתו בקודש, הן בעשיית צדקה וחסד ועזרה לכל יהודי ויהודי, ובעריכת השולחנות הטהורים בלהב אש קודש, יה"ר שיהיה לנו למליץ יושר, אכ"י"ר.

תנאו החסידות

ומשה עלה אל האלקים

אבל כבוד ירד על היהדות החרדית בכלל, ועל חסידיו ויזניץ בפרט, בהסתלקותו של משה רעיא מהימנא כ"ק מרן עט"ר אדמו"ר מויזניץ זי"ע, איה העט והקולמוס שיוכלו לתאר ולו במעט את שגב עבודתו הק' את דביקותו בה', את התמדתו בתורה הק' ואת תפילותיו הנלהבות וכו' וכו'. מסופר שלאחר הסתלקותו של מרן הבעש"ט זי"ע, שוחחו החסידים מהמופתים והנפלאות שעשה, ונתגלה מרן הבעש"ט לבנו הר"ה"ק רבי צבי זצ"ל, והתרעם ואמר לו: איני רוצה שידברו מהמופתים שלי, אלא מעבודתי בקודש.

אף אנו נתמקד בחלק התמדתו בתורה הק' וממה שדרש וביקש בזה מחסידיו ותלמידיו, ובבחינת הוא היה אומר ננסה לגעת בשולי אדרתו עד כמה שניתן, ביריעה קצרה זו.

כה סיפר הגאון רבי משה וייס מ-ים (אביהם של כמה וכמה מגדולי ישראל שליט"א), שזכה לקירבה יתירה ולשעות ע"ג שעות של ריתחא דאורייתא במחיצת מרן אדמו"ר זי"ע, בשהותם יחד בערד או בשוויץ. וכה הפליא ואמר:

הענין המרעיש ביותר בכח התורה של הרבי זי"ע, היה אהבת התורה שפיעמה בו, והדרישה העצמית הבלתי פוסקת. גם כאשר היה בתוקפו וברום מעמדו כנשיא ישראל, בא בימים ודעתו מתיישבת עליו – הרי כל אימת שהגעתי לשוחח עמו בלימוד, שלף מחיקו פתקאות שהכין לעצמו ובהן העלה על הכתב שאלות וקושיות שעמדו לפניו על הפרק בלימודו. ממש כבחור ישיבה או אברך כולל, במלא ההתחדשות והרענונות...

עובדות למכביר, מסופרים על התמדתו הגדולה של רבינו זי"ע, ונציין כאן כמה גרגירים, בתקופה מסוימת שהה רבינו זי"ע בנופס ב"בית וגן". שכן שהתגורר ממול, ראה את רבינו בראשית הערב כשהוא מתיישב ללימוד במרפסת. מאוחר יותר, כאשר שכב האיש לישון, הצץ וראה את רבינו עדיין לומד באותה תנוחה. והנה, באמצע הלילה התערער השכן, ומתוך סקרנות הביט לעבר המרפסת שממול... הרבי עדיין ישב ולמד!

מתוך התרגשות והתפעלות העיר האיש את ילדיו באומרו "בואו וראו, מה עושה הרבי מויזניץ בהגיעו לחיפוש..."

א. מקור העניין: בפרשתנו ויקרא פרק ד פסוק כז ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם: ובגמרא שבת דף ג עמוד א תניא רבי אומר מעם הארץ בעשתה, העושה את כולה ולא העושה את מקצתה, יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשו אותה פטורין, וכו'. ובבעל הטורים כאן כתב בעשתה. בגימטריא אם כולה ולא במקצתה (שבת צב ב): והנה בזה אינו יכול כולה ולא אינו יכול חייבים, ואיך דורשים זאת מהפסוקים ביאר התורה תמימה [הערות ויקרא פרק ד הערה קי] זה דוקא באם יכולים כל אחד לעצמו להוציא החפץ, אבל אם אינם יכולים כ"א לבדו חייבים וכמבואר לעיל בדרשה נפש אחת תחטא. וטעם דיוק דרשה זו משום דכך דרך לשון התורה כשבאה למעט כולה ולרבות גם מקצתה כתוב הכנוי בתוספת מלה אותה, אותה, כמו בפסחים כ"ב ב' לכלב תשליכון אותה, אותה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורים שבתורה, ושם נ"ט א' יערך אותה מערב עד בקר, אותו מערב עד בקר ואין אחר מערב עד בקר, וכן שם צ"ט א' ואכלתם אותו בחפזון, אותו בחפזון ואין פסח דורות בחפזון, והרבה כאלה, וכנגד זה דרשו להפך היכי דלא כתיב כנוי אותו שפירושו דוקא כולו ולא מקצתו כמו כאן ובפסחים ז"ז ב' ושמו אצל המזבח, ושמו כולו, ושם ס"ד ב' והקטירם שיהא כולו כאחד, ובת"כ פ' תרועה וראה - כולו כאחת, וכן בלשון חז"ל בשבועות כ"ז ב' האומר שבועה שלא אוכל ככר זה כיון שאכל ממנו כזית חייב והאומר שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכלנה כולה, וזהו טעם דרשה שלפנינו:

ב. גדר הפטור. נתבאר בחידושי הרשב"א [שבת דף צג ע"א] וז"ל עיקר דרשא העושה את כולה ולא העושה את מקצתה, אלא הא דאמר הכא בעשותה יחיד שעשאה חייב פירושא הוא, לומר בעשותה העושה את כולה הוא לבדו ולא העושה את מקצתה כלומר וחברו מקצתה, כלומר אף על פי שעשאה כולה בין שניהם. והיינו דיש כאן ב' ענינים, שהעיקר שהתורה חייבה שצריך שיהיה מעשה שלם של איש אחד, ורק היה צד לומר שהיא שנעשה ע"י שנים ס"ס יש כאן מעשה שלם ועל זה אמרין שאפ"ה פטורין דכל אחד עשה מקצת. **והנה האם שנים שעשו פטורין לגמרי או שזה רק מיעוט מחטאת נחלקו בזה,** בשו"ת שם אריה [חלק אה"ע ס"ס צה בד"ה ובאמת] שכתב דבשנים שעשאה אכתי איכא עשה דאורייתא דכתיב ביום השביעי תשבות וכמ"ש הרמב"ם ריש הל' שבת דשבייתה ממלאכה היא מ"ע וכ' ששוב נזכר ש"כ הגאון מקור תיים בהל' פסח ע"כ, גם בשו"ת באר יצחק שם כתב שיש לו ראיות להוכיח כד' המקור תיים הל' פסח ס' תסו שנים שעשאה פטורים היינו דוקא מחטאת אבל מכלל איסור תורה לא יצאו ע"ש וע"ע בשו"ת ערוגת הבושם חאר"ח סי' עח מ"ש בזה ע"ש אמנם כמה פוסקים ס"ל דאינו רק איסור דרבנן.

ג. דיני שנים שעשו. נפש, אחת, בעשתה. למדנו מכאן (שבת צג ע"ב ואילך), שאין אדם חייב חטאת, אלא אם כן הוא לבדו עשה את מעשה העבירה. לדוגמה: מלאכת הוצאה בשבת כוללת שני יסודות: עקירת החפץ מרשות אחת והנחתו ברשות אחרת. עתה אם

שנים הוציאו את החפץ - "זה עוקר זה מניח" - הרי שניהם פטורים מחטאת. וכן הדין אם שנים כאחד עשו מלאכה, וכל אחד מהם יכול לעשותה לבדו ("זה יכול זה יכול") - כגון שנים אחזו בעט וכתבו. אך אם שנים עשו מלאכה, וכל אחד מהם לא יכול לעשותה לבדו ("זה אינו יכול זה אינו יכול") - כגון הוציאו קורה כבדה לרשות הרבים - הרי שניהם חייבים חטאת. אולם אם "זה יכול זה אינו יכול", הרי מי שיכול חייב חטאת, ומי שאינו יכול הוא כ"מסייע שאין בו ממש". עקרון זה - ש"מסייע אין בו ממש" (שם צג ע"ב) - נוהג גם בהלכות אחרות; אך הוא טעון הגדרה מדויקת יותר. (ראה טורי - זהב לאורח - חיים ס' שכח ס"ק א; יורה - דעה ס' קצח ס"ק כא ונקודות - הכסף שם). עפ"י הרש"ר הירש שם בויקרא.

ד. האם כלל זה נאמר גם בכל התורה. כתב בשו"ת דברי מלכיאל ס' ג' הנה בשבת דף צ"ב ע"ב קי"ל שנים שעשו פטורים וראיתי לענין אם הדין כן גם בשאר איסורים או דווקא בשבת, והנה הפנ"י כתב שם בדף צ"ג ע"א דדווקא בשבת אבל בעלמא חייבין, [ועיי"ש בדבריו שרצה לתלות בזה פלוגתת רש"י ותוס' בשבת שם] והביא ראיה מהא דזבחים דף ק"ח ע"א דשנים ששחטו פטורים ושהעלו חייבין וא"כ לענין שאר איסורין צ"ע בסוגיית הש"ס עכ"ד. ולכאורה יעויין רמב"ם כלאים פ"ט שכתב שמאה שהנהיגו כאחת בכלאים כולם לוקים יעויין שם, ומבואר שאין פטור שנים שעשו בכל התורה כולה, ועי' מקור חיים ס' תסב מש"כ בזה, אכן בריטב"א קידושין מ"ג ע"א מבואר דשנים שעשו הוא פטור בכה"ת כולה יע"ש.

וכתב הדברי מלכיאל עוד, וכיון שהשאר לנו בצ"ע יש לנו לעיין בזה ובאמת מסוגיא דזבחים אין שום ראיה דהא מקרא יליף לה התם, אולם בעיקר ספיקו תמהני דהא בשבת צ"ג שם ממעט שנים שעשו מקרא דבעשותה והאי קרא כתיב גבי כל התורה כולה בפ' ויקרא, ומנ"ל למימר דקאי רק אשבת. וכן קרא דועשה מאחת מהנה כתיב נמי בההיא פרשה ודרשינן לה בשבת ק"ג ע"א לענין שבת ומ"מ דרשינן לה נמי בסנהדרין מ"ב ע"א גם בעכ"ם רק דמסיק דלא איירי בעכ"ם משום דכתיב במשיח פר ובנשיא שעיר אבל בשאר מצות שפיר איירי וה"נ האי קרא דבעשותה איירי בכל מצות התורה, ונראה לענ"ד רא"י דפטור דאמרין בב"ק דף ס' ע"א גבי זורה ורוח מסייעתו הדווקא בשבת חייב אף דאינו יכול לזרות בלא רוח שמסייעתו משום שהוי מלאכת מחשבת משא"כ בנזקין דאינו רק גרמא ופטור ע"ש בסוגיא ובתוס' שם בד"ה ליבה כתבו דאף אם יש בליביו כדי ללבות אם יש גם ברוח כדי ללבות פטור דבלאו איהו נמי הוי אזיל ע"ש.

ה. האם שנים שעשו נאמר גם בבהמה. במקור חיים ס' רס"ו דן אם גם בבהמות יש פטורא דשנים שעשו.

וכתב עליו הא"ש ספ"כ דשבת בזה"י וראיתי למק"ח שעמד דלהוציא ע"י ב בהמות יהא בכלל שבחבירו פטור בבהמתו מותר, ודה בדותא דכמו דאמרין בירושלמי גבי מושיט הובא בתוס' ג' ע"א בכל אתר את אמר ע"י שנים פטור וכאן אמרת חייבין ומשני שכך היתה עבודת הלויים כל הכא גבי הוצאה דמשכן דהיו ארבע עגלות ושמונת הבקר והיתה הוצאת העגלה ע"י שני בקרים חזינא דכך אורחיהו דבהמות לשאת שנים במשא ולא שייך לפטור משום שנים שעשאוהו וכד ניים ושכיב אמר להא מילתא עכ"ל. והקשה בספר פירות תאנה [שבת צב:]: אמאי קשה להא"ש על המק"ח המבהמות יותר ממה שקשה על ר"ש ואינן תנאים ממשא הלויים גופא, וע"ק איך ר"ל דע"י ב' בהמות חייב הא לא קאמר בירושלמי רק בהושטה דהוא תולדה בפ"ע עם גדריה ועוד אין זה כפירוש תוס' לעיל ג ועיין באבי עזרי.

ו. שנים שעשו במצוות. בשו"ת האלף לך שלמה חלק א"ח סימן שעב כתב בדבר השאלה אם אחד נותן לולבו לאחר במתנה והנוטל אוחזו בידו והנותן מחזיק בו למעלה אם יצא בו המקבל. וכתב דרק אם הי' תחלה כולו בידו רק בשעת קיום המצוה אחז בו הנותן הוא או אחר נמי לא יצא והדבר פשוט ממ"ש בשבת בפלוגתא דעשאוהו שנים עיי"ש ואנן קי"ל בזה יכול זה יכול ועשאוהו ב' פטורין וזה א"י וזה א"י עשאוהו שנים חייב כ"א חטאת, וזה יכול זה א"י היכול חייב והשני פטור דהוי מסייע ואין בו ממש, א"כ ה"נ אם כ"א החזיק בענין שמידו לבדו בלתי אחיזת חברו נמי לא הי' נופל בידו אז נחשב שנים שעשאוהו ואנן בעינן ולקחתם שיהי' לקיחה לכ"א ואחד ולא בשנים יחד ואם המחזיק בו למעלה לא הי' תופסו בחזקה בענין שלולי החזקת המקבל הי' נופל מידו אז יצא בו המקבל דהוי זה יכול זה א"י והוי מסייע ואין בו ממש ויצא בו המקבל עיי"ש.

ז. שנים שעשו ואחד אינו בר חיובא. בספר שמחת יו"ט מהמהר"ט אלגאזי הובא בספר אמרי בינה סימן ל"ג כתב להסתפק בדין שנים שעשו אם הוא דוקא כששניהם בני חיובא אבל אם אחד אינו ב"ח אלא הוא נכרי או קטן דלאו בני עונשין נינהו י"ל אלא ממעט הקרא בעשותה כ"א כששניהם שווים בחיובא אבל אם אחד אינו בר עונש אפטר דלא ממעט הקרא דעליה דידיה רמיא שלא יניח שתעשה המלאכה ע"י בשבת. ובאמרי בינה שם תמה על דבריו.

ה
מכון ירושלים מפעל אוצר מפרשי התלמוד

הופיע במהדורה חדשה
ההגדה שכולם ציפו לה

**אוצר מפרשי
ההגדה**

על הגדה של פסח
להשיג בחנוניות הספרים

ה
הנושאים הנאים

ויקרא - שנים שעשו, ואם נפש אחת תחטא וכיו' בעשותה (ד' כ"א), שבת צ"ב ב'.
צו - בליעות איסור ונטל"פ, וכלי חרש אשר תבנושל בו ישבר (ו' כ"א), ועי' א"ר תכ"ח ד'
פסח - דיני הסיבה ומנהגי חירות, עניני דיומא שמיני - הפסקה

ה
מכון ירושלים
הופיע

שלחן מלכים

יורה דעה

מהגאון רבי יצחק בואינו זצ"ל
ראב"ד ירושלים
לפני כארבע מאות שנה
להשיג בחנוניות הספרים

ה
מוסד הרב קוק

החדש

**הגדה של פסח
יד מצרים**

הגאון רבי
יצחק אייזיק חבר זצ"ל

גנוזות

עורך הרב הלל מן

רבי יהושע פאלק כ"ץ - בעל הסמ"ע [כ-ש' - שע"ד] מכתב ידו

צורת הברכה

בשנים שעשו המצוה

אשר דרשתני אהוּר האסופין שבולחן לאכול ויברך אחד ברכת המוציא, מהו שיכון אדם שלא לצאת בברכות ויברך בפני עצמו ברכת המוציא, מי איכא ביה משום ברכה לבטלה כי? וכונתו לכאז': ברכה שאינה צריכה כלהלן.]

נראה דליה בת מחזיקו, אף שהוס' בתוכו ב"ב סי' הדס [פא,א] וג"ו ומכסי בידו ידא יד עז וזמ"ג נראה דאסורא אלא להביא עצמו לידי לחזור ולברך כדמוכח בפ"י אלו נאמרין [נוטה מ]ב, דהנן נוטל ס"ח כ" וקורא באהיר מות ואך בעשירו כ"ו ובעשור שבחומש הפקודים קראו על פה, ופר"ח בגמ' נתיית ס"ח ונקרא ביה, ומשני משום ברכה שאינה צריכה כו'.

נראה שישנו דומה לנדון דידן, אף שאינה נפש לודי צורך ברכה ככו, ולא יסח דעתו בניו בניו ולהביא נפשו לידי צורך ברכה אחריא, אבל בנידון דידן דהוּ לא ברך עדין אינו רוצה להיות יוצא בברכה שבידו אלא לברך לנפשו, אף אראה מכאן לאיסור.

ואדרבה יש ראה להיתר, מהא דכתב האגור (הל' ברכות ספ"ט) שהשיב מרבין לפרקא וקבלת ששהגו הוקים באשכמה בבית הגנסת לברך על נטילת ידיים בקול עז, למל לא יצא באמן שענו, והשיב שאפע"י שענו אמן יוכלין לחזור ולברך כו', עד ואפי' אלא שיכון להוציא מי שאינו בקי, ומ"מ המברכים אחריי אינם כמוונים לצאת ביה, כע"ל. והביא הבי"ב בא"ח ס' ו'. כן נוהגין ג"כ באשכנז ג"כ בברכה הטלית ותפילין בהשקמה, והוקים מברך כל א' בקול רם זה אחר זה, אפע"י שכבר אנו אמן כל א' על ברכה של חבריו.

ואל תשיבני אהא דכתב הרא"ש שתבטחו כלל כ"ו, והביאו הטר"י י"ה בסי' רס"ה ד"ל: אדפי' שנים מלין שני תינוקות, הראשון יברך על המילה וגולה להשני, והשני יברך אשר קידש ידיו מבטן וגולה לראשון, כע"ל.

נראה ג"כ דלא כן הרא"ש דחייב לעשות כן, אלא אם ירצו לעשות כן, אבל בא [לפרק] לפוקדו מדעת הניטור (הל' מילה שער בן וסיעתיה, שכתב הטור שם לפני זה בשמו ר"ל: היכא דאיכא תרי נייקי בייב שניינא עמול, כיון דאי"א להמליטו כחודא צדיקין ברכה על כל חדא חודא, א"י כתב שם ושכתבו הרא"ש דלא ס"ל הכי, אלא לא כמביאי בתר מנהל ומנהלי תרי נייקי דיוצא בברכה א', דומיא דרשותא השותפת כמה בהמות, אלא אפי' אתב שני מהולים יוכלון למפוק לה על זה בברכה א'.

ולפ"ו צ"ל דמה שמיסק הרא"ש וכת' אדפילו בתי משהו, אינו דומה לגמרי לדמ"ש החילה מנהלא א', דאילו במהול א' אסור להסיח דעתו ולהביא נפשו ליד ברכה אחרת, וכמ"ש בשם התוס' הגי'ל, במש"כ מוציא נפש לידי ביהורו של רבינו פרעה ספ"ט קט"ח מעשרין חלקין כ"ו שהימה למילה אליבא דהעיסור], וכמ"ש בשם מהרי"י שולחן ערוך והגונן הגי'ל, ולא כתב דהן דומין אלא לענין דאצ"ב ברכות וכמ"ש, ורו"ק.

מעשה רב

הרב הלל מן

"ההבדל בברכה בין השנים שבירכו

אחד מחסידיו של רבי אהרן הגדול מקרלין זיע"א ישב אצלו פעם במוצאי שבת בעת שטעד הרבי את טעודת המלוה מלכה, החסיד הבחין בקולו ונגיש לרבי את החלה לברכת המוציא, הרבי בירך ואכלו, ישב החסיד והתבונן כיצד הרבי אוכל זאת, וכמוהו חפרה מחשבה: בכך, בסופו של דבר גם הרבי הוא ככל האדם מברך ואוכל כדור כל האדם, ואם גם אין אשה כמותו אטולי ידי ואוכל מן החלה, ומה הבדל יש בין עשיית שנינו...

הרגיש רבי אהרן במחשבתו של החסיד נפנה אליו ואמר לו: 'ויזע אתה, השבתי לעצמי, בעצם, ההבדל ביני לבינך מהו? אי אוכל ואתה אוכל, אני מברך על כך ואתה מברך על כך, אני כשנינו עושה זאת בשוה, ומה הנפקא מינה בינינו? שאלו הרבי.

אלא מאי - המשיך הרבי את דבריו, אומר רק מה ההבדל, אני קם בבוקר, מתבונן בעומק תלולון ורואה שדות הבוואה מלאי חיטים, ואז אני מתפעל ואומר: מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייניך, ואינו מרפה מן המחשבה, אלא מעמיק ומנהיגה: מה זו חיתו? מהו שנאמר 'ותהי חלקת השדה מלאה שעורים... וכיצאנו באלה, ואני מתלהב על כדי שנדלקת בי התשוקה לברך ולהודות להקב"ה על החיטים והשעורים שהביאו לנו אז עיקר אלהינו, וחפץ אני לברך: ברוך אתה ה' המוציא לחם מן הארץ...

אלא כיון שהטור לברך ברוך לו ולבטלה לה שאוכל להם, הדיר אסור לנו להזכיר שם שמים לשהוא, וכך מבקש אני מה הבאי שיכין לי את סעודתי ויביא לי את החלה לברך עליה ברכת המוציא, ואז יכול אני לברך לה' על הטובה אשר עשה עמדי בזה ביאר לו הרבי.

ואתה' - סיים הרבי - 'גם אתה עושה כך אבל קצת אחרת, אתה יוצא לרחוב ורואה במעשי' ה' וחפץ אתה לואכלם, אינך גולה, ולשם כך רוכס אתה זאת בהנות, הולך לבינת לסטעד, והיות יור"ש אתה הנך מברך ואח"כ אוכל זאת.

היוצא לנו: אתה ונכון הדבר כי שנינו מברכים ואוכלים את החלה, רק שאני אוכל חלה כדי שאוכל לברך עליה ברכת המוציא, ואתה מברך ברכת המוציא כדי שתוכל לאכול את החלה'. לקח אותו חסיד מוסר השכל זה לכל חייו..

לימוד המוסר

הרה"ג ירחמיאל קראמ

'שנים שעשו'

הגמ' במסכת שבת מביאה : 'המוציא ככר לרשות הרבים חיוב, הוציאווה שנים פטורים לא יכול אחד להוציא והוציאווה שנים חייבים ורבי שמעון פוטר. הגמרא לומדת את זה מהפסוק: 'ואם נפש אחת תחטא... בעשותה'. אדם אחד שעשה חיוב שנים שעשו פטורים. גם אם כל אחד מהם לא היה יכול לעשות את העבירה לבדו והיה צריך את שניהם יחד כדי להוציא את הככר מרשות לרשות, רבי שמעון פוטר.

הגמ' במסכת סוכה מביאה : אמר רבי שמעון בן יוחאי : 'יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין שיום שבתונתי עד עתה' אני יכול לפטור את כל מי שחטא מעונש מאז בריאת העולם ועד עתה. וקשה כיצד יפטור רבי שמעון את כל העולם כולו מן הדין?

הילקוט בתהילים מביא : 'אמר לו אנטונינוס רבני, יכולין גוף ונשמה לפטור עצמן מן הדין, כיצד ? גוף ואומר נשמה תפשיה, שמים שפרשה מנשמה הריני כאבן מוטל בקבר. נשמה אומרת גוף חטא, שמים שפרשהו, ממנו הריני כציפור מוח באוויר:'

אמר לו : משל למלך שהיה לו פרסד נאה והיו בו בכורות נאות, והושיב בו שני שומרים חגר וסומא. אמר לו חגר לסומא: בכורות טובות אני רואה בכלם, הרכיבי עליך ונביאם ונאכלם. רכב חגר על גבי סומא, והביאם אכלום. לימינב בא עשרה ואמר בכורות נאות היכן הם? אמר לו חגר כלום יש לי רגלים! אמר לו סומא כלום יש לי עיניים! הרכיב חגר על גבי סומא ודן שניהם כאחד ואף הקב"ה מביא נשמה וזורק גוף ודן שניהם כאחד, שנאמר יקרא אל השמים מעל, ואל שמים הריני כציפור מוח לדני עמו, זה הגוף.'.

רבי שמעון שליטתו, הוא פוטר שנים שעשו גם במקרה שהיו יכול לבד וזה אינו יכול לבד. ולכן טוען רבי שמעון יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין שהרי שני חלקים באדם גוף ונשמה וזה אינו יכול בלא זה והרי זה כשניים שעשו שפטורים. זה הכל לחידודא, בדרך צחוק. אבל האמת היא שהאדם הוא הבעלים של הגוף והנשמה שבקרבו. הוא זה שעושה יחד עם הגוף ויחד עם הנשמה. נתבונן ונראה מה חובתו של האדם בעולמו לשמור ולהגן על נפשו ועל גופו שלא יזיקו לא את זה.

החיים הם מתנה גדולה שמקבל האדם. על האדם מוטלת חובה לשמור על מתנת חיים זו לשמור על שלמות גופו ונפשו. מלבד החיזור שיש לאדם לשמור את מצוות ד', לקיים תרי"ג מצוות עשה ולא תעשה. הוא מצווה בכמה וכמה ציווים על שמירת הגוף והנפש שלו עם הם רמיח איברים וסו"ה גידים. זה כנגד זה. קדושת החיים היא יסוד באמונתנו. פיקוח נפש דוחה שבת. שפיקוח דמים היא אחת מגי' עבירות שאנו מצווים עליהם ביהרג ואל יעבור.

שאלה זו של קדושת החיים, שמירת הגוף והנפש עמדה לפני שאול המלך כאשר נצטווה דברב ד' יעתה לך והכיתת את עמלק והחורמתם את כל שאר לו ולא תחמול עליו והמתה מאיש ועד אישה מעולל ועד יונק גמול ועד שומגל ועד מבור'.

הגמרא ביומא מביאה : 'וירב בחול' אמר רב מני על עסקי חול. בשעה שאמר לו הקב"ה לשאול ילך והכיתת את עמלק, אמר : ומה נפסא, באתה אמרה תורה הבא עולה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה. ואם אדם חטא, באתה מה חטאה ? ואם גדולים חטאו, קטנים מה חטאו? יצאה בת קול ואמרה לו : יאל תהי צדיק הרבה'.

שאל המלך ביקש להראות את השלילה שיש בטבח עם שלם. להשמידו כללי, ללא הבחנה בין אדם לבמהו, בין גדולים קטנים, בין אלו שחטאו לאלו החפים מפשע. מפשטות הדברים נראה שלשאול היה לו קשה להשלים על דבר ד'. הוא חופש מנאו ואחד טעמים למה לא להרוג את עמלק. והדבר מפליא, הרי היה לו ציוויו מחקב"ה לעשות זאת ואיזה מקום יש לו לדון קיפו ולחפש היתרים ? ומה הייתה התשובה 'אל תהי צדיק הרבה' האם הניסיון לבטל את דבר ד' זה יצדקות?

בהבנת הדברים, מובא במחשבת מוסר' ממורן ראש הישיבה בעל האבי עזרי זצוק"ל מה ששמע בזה ממרן בעל האבן האול זצוק"ל ששמע מפי הגאון רבי עקיב זצ"ל מגיד משרים בילנא. ואלו דבריו : 'ביודאי לא עלתה על דעתו של שאול לבטל מחיית עמלק דבר הנבואה, אלא חשש שמא יתינס בהם מדת האלוקים מנעשה ההריגה, ורצה להקדים ולעורר על חומר שפיקוח דמים, כדי שלא יושפעו לרעה. ולימוד המוסר בזה, דרש מעגלה ערופה שמצינו שצריך להביא כפרה על הריגת איש אחד וכל שכן על רבים וכל שכן על טב והבמה שלא חטאו'.

כאשר עוסקים במעשה של אכזריות, או רואים ושומעים על מעשה אכזריות, על מעשה הריגה ושפיקוח דמים, ישנו חשש רציני שמעשים ומראות אלו יכניסו באדם מדה של אכזריות. כי טבע האדם להיות מושפע מהנשמה כסובי.

את החשש והדאגה מפני ההשפעה השלילית של מעשה הריגה וטבח מוצאים אנו גם בפרשת עיר הגיחתו. אלא דבריו של המלך על הכתוב : 'ותנן רק רחמים ורחמ"ן' מפני שיעלה על הדעת שהוא מושפ אכזרי, במרץ למה שכבת הרמבים' שהורגים גם הנשים והטף, הבטיח להם שיייתו ד' בליבם מידת הרחמנות. כי יעשו כל זה לא ממידת האכזריות, רק מפני מצוות ד'.

האתר על הנידחת ומחייית עמלק, עולמים בהשפיע צורה שלילית על מידותיהם של העוסקים במצוות אלו. אך התורה מבטיחה לנו כי רק רחמים וחסד מובטחים לאלו העושים את רצון ד'. אם עושים את מה שמעווים לעשות לא תצא מזה תקלה. אדרבא עשיית רצון ד' מביאה רחמים ולא אכזריות, חסד ולא אנוכיות.

גם פינחס בן אלעזר הכהן, שהרג שתי נפשות בקנאו את קנאת ד', זכה להבטחה מיוחדת שהמעשה שעשה לא ישפיע עליו לרעה. וכך כותב הנצי"ב : 'בשכר שהניח כעסו וחמתו של הקב"ה ברכו במידת השלום, שלפני ידיו ריגני. ובשביל כי טבע המעשה שעשה פנחס, להרוג נפש בידו, היה נתון להשאיר בלב הרגש עד גם אחר כך, אבל באשר היה לשם פנחס, משום הכי באה הברכה שיחא תמיד בנחת ובמידת השלום ולא יתיה זה העניין לפוקת לב'.

לומדים אנו מפרשיות אלו עד כמה יכול ח"וי להשפיע על האדם מעשה רציחה, מעשה של אכזריות. לגרום לו לזילות חשיבות חייו אדם, לזילות באריותו שמירת הגוף והנפש. או לנו שבוטותו עדים אנו בתקופה האחרונה לזולת וזילות חמורים ונוראים בקדושת החיים. אנתנו שומעים על מקרים חזורים ונשנים של שפיקוח דמים ואכזריות נוראה על דברים של מה בכך.

עלינו לתת את הדעת שלא נושפע מכך רצון ח"וי, הרע עובד היא שטבע האדם נוטה להיות מושפע מהנשמה כסובי. על כי חייבים אנו להיזהר ולהישמר מכח"ו לא נשפע ממידת האכזריות הוו. עלינו לחוק ולהתחוק במעשה חסד, בחטבה ולולת. לטעת בליבנו כי 'ברוך הוא א' שבראנו לכבודו והבדילנו מן הטועים ונתן לנו תורת אמת'.

עין גרילימוד

הרה"ג מרדכי קרליבך

השימוש במעלית שבת [הישנות]

ובדין שנים שעשו

בשבת [צד.ג] דריש, בעשונה חטאט, יחיד עשעה חיוב, שנים שעשו פטור, ומבאר שם לדיבא דגם זה יכול היה יכול שניהם פטורין, ואם זה יכול היה אינו יכול רק זה שיכול לייבא. וככתב בתוס' ד"ה אמר ר"ל, זה יכול היה אינו יכול, נראה לר"י דהאי אינו יכול, היינו אפילו ביה כח הרבה, אלא שהוא נשאר הקוהה בענין זה ככה"ג שאמללא אח"ר לא היה יכול לנעשה לבדו, כגון באצבע או תופשה בענין זה שאינו יכול לנעשה לבדו, דמה לנו לבחו, כיון והדשות מיהא אינו יכול לנעשה.

האחרונים האיריין לדון בדין המעלית בשבת, הנה כאשר המעלית עולה ויורדת, הרי שברכה בכל קומה וקומה נטגרים מעגלי חשמל, להדלקת הנרות שבכל קומה ובחוד המעלית, ונמצא שהמדרים את המעלית בידו או מעלה אותה בידו היה הוא יוצר מעלה אלו, ותחייב קרבן על שגגת מלאכת כבועי.

מעתה, אדם אחד ונמצאים במעלית ביהודה, הרי שהוא בכבוד גופו מוריד את המעלית לג' מטה, ומעשה באמת אין צורך בתפוקת חשמל גדולה כ"כ כמו אלול לא היה אדם זה במעלית, ואם דרך משל צריך עשרים קילואט חשמל בכדי להוריד את המעלית לג' מטה, הרי שמשל בכדי להוריד את המעלית (ובכבוד גופו מסייע להורדת המעלית) ד"ב י קילואט חשמל כדי להורידה, ונמצא דהך גברא הוא בעל המעשה [יחד עם כח המעלה] על עשיית מגגלי חשמל הנעשים ביהודת המעלית.

מעתה נראה לדון, הנה האדם בענין יכול להוריד את המעלית לבדו אלא בעזרת כח החשמל, הרי שהאדם לעצמו נידון כאינו יכול, המעלית נדחנת ג"כ כאינו יכול, דאף שהמעלית לעצמה יכולה לרדת בכח החשמל, שהרי אף לאלה האדם היתה יודעת, מ"מ עתה שהאדם אספקתה רק של י קילואט חשמל הרי שאין בכחה לרדת אלא בצדיון כבוד האדם, וא"כ הריה כל א"י זה א"י, וממילא האדם שירד במעלית בשבת חייב חטאת.

אמנם מריד הגרשיז איעירבאך זצ"ל [שישכ' פכ"ג העי ק"מ] הקיל דהמעלית נחשבת כיכול, עפ"י דתוס' הג"ל, דדקא אם צריך להוסיף אצבע ולשנות מצורת התחוקתו לעי"ע, רק כה"ג נחשב כאינו יכול, כיון שבמצב זה העומר אינו יכול לישא המשא לבדו, אך אבאותה צורה בה הוא מחזיק עתה יכול להתחוק ולהחזיקה לבדו, ככה"ג שפיר נחשב בה יכול, ואשר עפ"יז אמר בעידן המעלית, דמאחר שהמעלית מיצרת כמות חשמל מספקת בכדי להוריד את המעלית, א"כ אף עתה אין כמות חשמל המספקת להוריד את המעלית נע"י נידון בה יכול, כיון שאין המעלית צריכה לשנות מצוות העלה היחידה, וא"כ המעלית נחשבת כזה יכול, וממילא האדם שאינו יכול לבדו יכול, נידון כמסביע שאין בו ממש, ומותר.

הראיתי בספר מעליות שבת [להגרי"ל הילפ"ין] שהאריך בטו"ט לדמות בזה דין המסיכה במקום שהיה יכול לבחור אם בלי המסיכה באופן שהיה מתחוק, אך לא יתחוק ויפול, והראשונים בחלק מהדקא עמידה, [אם השיב עמידה, דעת רבתי פ"ח בשיטמ"ק שם נראה דלא חשיבא עמידה, אף שיכול להתחוק ולעמוד על עמוד, הדדה יכול היה יכול, ולעת' ר' יחיאל כהן מנח שהיה יכול להתחוק ולעמוד ולא יפול, דהו מחשביה להגראב כעומר, דיכל לעמוד, וא"כ דברי תוס' בשבת ודברי הגרשיז תלויין בפלגותא זו.

אמנם לעיוווי בודו [אחר נסיונות רבים], דלא יתכן בשום אופן בעולם שיסמך אדם מסיכה קלה באופן הן שאם ינטל אותו בודו ר"א יפול, רכל ענין המסיכה נתפס רק ככה"ג שהיה נשמך עליו משתתף במעמדו, הלא על"יז באמת צ"ע מ"ש הראשונים הג"ל דכל שאילוי יטל הדבר אשר נסמך עליו לא יפול עדיין נחשב זה כעמידה, וכה"ל לדינא [וא"ח סי' צ"ד וסי' קמ"א סי"א וסי' תקפ"ח סי"א, ודרי"ס סי' כ"ח], והרי דברי זה אינו שייך במציאות כלל.

וע"כ מביא רבתי פ"ח שפ"י שאם יטל אותו הדבר שנסמך עליו שלא יפול, היינו אף ככה"ג שיכול להתחוק, ועו"כ שיה בזה ב' אופנים, ודמסיכה קטנה [שאם נטל לא יפול] היינו שאינו נופל מיד אלא נע מצד לצד תופל, דיש כאן כח מנדיה אלא שנופל לעזרים, ונמצא שהמסיכה רק מנעת הנפילה וממילא עומר, אכן כשנמסך בלא כחון ואם ינטל הדבר יפול מיד, מצב זה דהיא אינו נחשב עמידה, אף שיכול להתחוק.

וא"כ שוב חזונו לדין המעליות בשבת, לדעת רבתי פ"ח נראה המעלית עצמה נדחנת כמי שאינו יכול, אלא נמצב שהוא עובד כעת [ע"ש ש"י י קילואט] אינו יכול להוריד את המעלית, אא"כ יתחוק ליצור עוד חשמל, אכן לדעת רבתי יחיאל נראה דדין שצבורה שהוא עומד כעת יכול להתחוק כמעמדו בלא שום שינוי בצורת העמידה, ממילא לא נחשב כמי שיכול לפי שיכול להוסיף כח לעמודה, וכסברת הגרשיז"א.

אמנם נראה בבירא דין מילתא שכתבו בתוס' שונים את האדם אילו היה יכול באותו מצב, שכאשר האדם נושא חפצן בידו הנה אין מעשה הנשיאה מתיחס אל ידו של האדם, כי יא מעשה בעצמו שהוא בעל המעשה, ומתיחס אל האדם ממלא שפיר י"ל שהאדם יכול לעשות פעולה זאת, אף שצריך להתחוק בזה ידתי, היינו יסודר מה שאפשר לדנו"ב כיצ"ל הוא רק משום שהגברא הוא זה שעושה את המעשה, והגברא הוא נחשב כיכול לעשות פעולה זו.

הן הן הדברים שנתבאר ברב"י היחאל [נשיטת הגרשיז"א], שכן כל שהגברא בעצמו יכול לישא את המשא לעצמו, מ"מ באותו האופן בו הוא נושא עתה, אף שצריך להחזיק בה כח, מ"מ הגברא נחשב יכול'.

הלא מעתה נראה דאף שצריך דברי הגרשיז"א לענין דין הדין של זה יכול היה יכול, רכל שיכול להתחוק נקרא יכול' לפי שבעל המעשה יכול, אכן לענין מעלית נראה שאין שום מקום שברא לרבע כמשי"ג, שהרי 'המעלית מוטנת הפיקד' אינה אדם בעל מעשה' שדון שביא יכולה להוריד את המעלית בתוספת י קילואט חשמל, ובידתי דחוספת חשמל נידון כחוספת אצבעות, שהרי אין כאן גברא' להחשיב כזה יכול כמשי"ג.

פוטו סטודיו	הל פז-רשת למוסיקה ירושלים-ב"ב-חיפה	פונט ציון <p>רשת בשר למהדרין</p>	הקר
● בחסותם האדיבה של בעלי עסקים תומכי תורה לברכה , אצלתה וכטו"ס ●			
צבי ורצברגר <p>בית האנרגיה</p>			
המנעול הנאמן זאב הרוביץ <p>דלתות פלדה ומפתחות</p>			
עלילי נשמת <p>רבי צחק בן ר' אליהו אשתר זר</p>			